

μάτων, ἅτινα διαφεύγουσι καὶ τὸν ὀξύτατον γυμνὸν ὀφθαλμόν. Ἄν λοιπὸν τὴν εἰδομεν ὁμιλοῦντα περὶ ΕΝΑΙΜΩΝ καὶ ΑΝΑΙΜΩΝ ζώων, καὶ συγκατατάσσοντα μεταξὺ τῶν τελευταίων ἐκεῖνα τὰ ὅποια καθ' ἡμᾶς νῦν ἔχουσι μὲν αἷμα οὐχὶ ἐρυθροῦν, ἀλλὰ λευκὸν, οὐδόλως ἅς μὴ παραξενευώμεθα, διότι μόνον τὸ μικροσκόπιον ἐδυνήθη νὰ μᾶς φωτίσῃ ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου.

Ἐξ ἄλλου ὁμως θαυμάζομεν, καὶ δικαίως, τὴν ὀξύνοϊαν τοῦ ἀνδρός, ὅστις ὅχι μόνον γινώσκει πᾶν ὅ,τι ἦτο δυνατόν νὰ γνωρίζῃ κατὰ τὴν ἐποχὴν του, ἀλλ' ὅστις καίτοι ζῶν ἐν ἐποχῇ ὅλως μὲν παραμελοῦσιν τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας, πνιγομένη δὲ ἐν τῇ τῆς δεισιδαιμονίας, μένει. ὅλως ἀνεπιρρέατος, καὶ πολλάκις μὲ ὑπεράνθρωπον ὀξύτητα πνεύματος εὐρίσκει τὴν ἀλήθειαν, ἐκεῖ ὅπου αὕτη κρύπτεται ὑπὸ τὸν πέπλον τοῦ φαινομένου. Οὐδεὶς λ. χ. πρὸ τοῦ Ἀριστοτέλους ἐδίσταζεν ὅτι αἱ φάλαιναί καὶ οἱ δελφῖνες ἦσαν εἶδη ἰχθύων. Αὐτὸς ὁμως ἐγνώριζεν ἀκριβέστατα ὅτι εἰς μαστοφόρα θαλάσσια, ὅτι δηλ. κατὰ τὴν ὀνομασίαν του εἰς ζωοτοκοῦντα ἐν αὐτοῖς, καὶ παρατηρεῖ συγχρόνως ὅτι διαφέρουσι τῶν ἰχθύων. Καὶ ὁμως μετὰ τὸν Ἀριστοτέλην ὁ Πλίνιος οὐδόλως διστάζει νὰ ὀνομάσῃ τὸν δελφῖνα ἰχθύν. Ὁ Ἀριστοτέλης ἀπορρίπτει τὴν παρὰ τῷ λαῷ τότε ἐπικρατοῦσαν ἰδέαν περὶ τοῦ ὅτι ἡ γαλῆ ἡ κοινῶς λεγομένη νυφίτσα γεννᾷ τὰ νεογνά της ἐκ τοῦ στόματος. Ὁ Πλίνιος παραδέχεται ἄνευ ἐξετάσεως τὴν ἰδέαν ταύτην, ἐφαρμόζων δὲ αὐτὴν εἰς τὴν κοινὴν σαύραν, προσθέτει σχεδὸν μεμφόμενος αὐτὸν «*Aristoteles negat*», «ὁ Ἀριστοτέλης ἀρνεῖται τοῦτο.»

Ὁ Ἀριστοτέλης παρετήρησε τέλος ὅτι οἱ σπόγγοι δὲν εἶναι θαλάσσια φυτὰ, ὡς πρὸ αὐτοῦ καὶ μετ' αὐτὸν ἐσφαλμένως ἐνομίζετο, ἀλλὰ μᾶλλον θαλάσσια ζῶα. Τοῦτο γίνεται κατὰ δῆλον ἐκ τῶν ἐξῆς, ἅτινα γράφει ἐν τῷ πρώτῳ κεφαλαίῳ τοῦ πρώτου βιβλίου τῶν περὶ ζώων ἱστοριῶν (κεφ. 9). «Ἐν δὲ τῷ ὑγρῷ πολλά τῷ προσφυκέναι ζῇ, οἷον γένει ὑστρέων πολλά· δο-

κεῖ δὲ καὶ ὁ σπόγγος ἔχειν τινὰ αἰσθησὶν· σημεῖον δὲ ὅτι χαλεπώτερον ἀπσπᾶται, ἂν μὴ γένηται λαθραίως ἢ κίνησις, ὡς φασιν.»

Δυστυχῶς τὰ στενὰ ὅρια τῆς παρούσης πραγματείας δὲν μᾶς ἐπιτρέπουσι νὰ προσθέσωμεν περισσότερα παραδείγματα, ἀποδεικνύοντα ὅ,τι περὶ Ἀριστοτέλους ἐρρέθη.

Καὶ ὁμως οἱ μεταγενέστεροι αὐτοῦ Ρωμαῖοι, ὡς εἶπομεν, ὀλίγον ὠφελήθησαν ἐκ τῶν ἀρετῶν τοῦ Ἀριστοτέλους· ναί, οὔτε ἐπροσπάθησαν τοῦλάχιστον νὰ τὸν ἐννοήσωσιν, ὅσον ἔπρεπεν. Ὁ δὲ μέσος αἰὼν ἔμεινε καὶ αὐτὸς ἄκαρπος ὡς πρὸς τοῦτο. Ὁ *Physiologus*, ὁ κώδηξ τῶν φυσικοῖστορικῶν γνώσεων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, εἶναι πλήρης παραμυθίων καὶ στρεβλώσεων τῶν ἰδεῶν τοῦ Ἀριστοτέλους, ὥστε ἡ ἐπιστημονικὴ αὐτοῦ σημασία εἶναι πάντῃ ἀσήμαντος. Δυνάμεθα λοιπὸν νὰ τὸν παραλείψωμεν ἄνευ περαιτέρω ἐξετάσεως.

(Ἔπεται τὸ τέλος.)

ΠΕΡΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΑΓΑΠΗΣ.

Φιλόμουσοι Κύριοι!

Ἀρχομένων τῶν ἐργασιῶν τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου, ἀντὶ πάσης ἄλλης πραγματείας ἐνόμισα ἀναγκαῖον συνάμα καὶ ὠφέλιμον νὰ λαλήσω ὑμῖν σήμερον ὀλίγα τινὰ περὶ χριστιανικῆς ἀγάπης, φρονῶν ὅτι τὸ ἀντικείμενον τοῦτο οὐ μόνον ἀρμόζει εἰς τὴν παρούσαν περίστασιν, ἀλλὰ δύναται νὰ χρησιμεύσῃ καὶ ὡς ἀφετηρία εἰς τὴν μέλλουσαν ἡμῶν πορείαν. Καὶ τῶνόντι, ἡμεῖς πρὸ πάντων ἔχομεν ἀνάγκην ἀμοιβαίας συνδρομῆς, ὁμοφροσύνης καὶ ἐνότητος ὅπως δυνηθῶμεν νὰ ἐκπληρώσωμεν τὴν ἀποστολὴν ἡμῶν καὶ συνεργασθῶμεν ὑπὲρ τῆς γενικῆς εὐημερίας, ἀφίνοντες κατὰ μέρος τὰ ἀτομικὰ πάθη,

τὰς ἐπαρχιακὰς διαιρέσεις καὶ τὰ ἰδιωτικὰ συμφέροντα, καθότι ἡ ἀληθὴς ἀγάπη δὲν ζητεῖ οὔτε πρωτοκαθεδρίας, οὔτε προνόμια, οὔτε μεγαλεία, οὔτε πατραγαθίας. Ἡ ἀγάπη ἀποστρέφεται τὸν φθόνον, μισεῖ τὰς ραδιουργίας, ἀποφεύγει τὰς ἐριδας καὶ ὑποτάσσεται εἰς τὰς ὀρθὰς σκέψεις καὶ προτροπὰς τῶν φρονιμωτέρων καὶ ἱκανωτέρων πολιτῶν. Ἡ ἀγάπη δὲν εἶναι ἀγέρωχος καὶ ὑπεροπτική, ἀλλὰ συμμορφοῦται πρὸς τὰς περιστάσεις καὶ ἀκούει μεθ' ὑπομονῆς πᾶν ὅ,τι δύναται νὰ συνετελέσῃ εἰς τὴν γενικὴν εὐταξίαν καὶ προαγωγὴν. «Ἐὰν ταῖς γλώσσαις τῶν ἀνθρώπων λαλῶ καὶ τῶν ἀγγέλων, λέγει ὁ ἀπόστολος Παῦλος, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, γέγονα χαλκὸς ἤχων ἢ κύμβαλον ἀλαλάζον· καὶ ἐὰν ἔχω προφητείαν, καὶ εἰδῶ τὰ μυστήρια πάντα καὶ πᾶσαν τὴν γνῶσιν, καὶ ἐὰν ἔχω πᾶσαν τὴν πίστιν, ὥστε ὅρη μεθιστάνειν, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν εἰμί· καὶ ἐὰν ψωμίζω πάντα τὰ ὑπάρχοντά μου, καὶ ἐὰν παραδῶ τὸ σῶμά μου ἵνα καυθήσωμαι, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν ὠφελοῦμαι. Ἡ ἀγάπη μακροθυμεῖ, χρηστεύεται· ἡ ἀγάπη οὐ ζηλεῖ· ἡ ἀγάπη οὐ περπερεύεται, οὐ φυσιοῦται, οὐκ ἀσχημονεῖ, οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς, οὐ παροξύνεται, οὐ λογίζεται τὸ κακόν, οὐ χαίρει ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ, συγχαίρει δὲ τῇ ἀληθείᾳ· πάντα στέργει, πάντα πιστεύει, πάντα ἐλπίζει, πάντα ὑπομένει.» Ἰδοὺ κυρίως τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἀγάπης διὰ τῆς ὁποίας δέον νὰ ἡμεθα στενωδῶς συνδεδεμένοι ἐὰν εἰλικρινῶς ἐπιθυμοῦμεν ν' ἀνακτήσωμεν τὴν ἀπολεσθεῖσαν ἡμῶν εὐκλειαν καὶ τὴν πολιτικὴν ἡμῶν ὑπαρξίν. Ἰδοὺ τί ἀπαιτεῖ παρ' ἡμῶν τὸ ἐθνικὸν συμφέρον, ἡ πατρίς, ἡ Εκκλησία. «Ταῦτα ἐντέλλομαι ὑμῖν ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους.»

Πλὴν δυστυχῶς ἔνεκεν τῆς κακῆς ἡμῶν ἀνατροφῆς καὶ τῆς ἀδιαφορίας ἣν δεικνύομεν πρὸς τὰ θεῖα, τὸ αἶσθημα τοῦτο τῆς ἀγάπης, ὅπερ ζωογονεῖ καὶ ἐνισχύει τὰ πάντα, δὲν διατελεῖ παρ' ἡμῖν τοσοῦτον ἀκμαῖον καὶ ζωηρόν. Πολλάκις μάλιστα ἐρρέθη ὑπὸ τινῶν ἀντιφρονούντων ὅτι ὁ χριστιανισμὸς τείνει μᾶλλον εἰς τὸ νὰ καταστρέψῃ ἢ νὰ

ἐνισχύσῃ τὸ αἶσθημα τῆς ἀγάπης καὶ τῆς φυσικῆς στοργῆς. Διΐσχυρίζονται δηλαδὴ ὅτι ὁ τέλειος χριστιανὸς ἀδιαφορεῖ ὡς πρὸς τὰ συμβάντα τοῦ κόσμου τούτου, καὶ ὅτι εἶναι ἀναίσθητος εἰς τὴν χαρὰν καθὼς καὶ εἰς τὰς θλίψεις τῆς ζωῆς. Ὅπως καταστρέψωμεν τὴν κατηγορίαν ταύτην, ἀρκεῖ ὁ ἀπλοῦς οὗτος λόγος τοῦ ἀποστόλου, ὁ διαλαμβάνων ἐν ταῖς θαυμασίαις καὶ συγκινητικαῖς ταύταις λέξεσι τὸν χαρακτῆρα τοῦ μαθητοῦ τοῦ Χριστοῦ «χαίρειν μετὰ χαιρόντων καὶ κλαίειν μετὰ κλαιόντων.» Ἐὰν ὑπάρχῃ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ζωὴ καὶ πλήρης εὐαισθησία, φιλοπροσήγορος, λεπτή καὶ τρυφερά συμπάθεια, αὕτη ἀναντιρρήτως εἶναι ἡ τοῦ ἀνθρώπου τοῦ ἐκτελοῦντος τὴν παραγγελίαν ταύτην καὶ ἀκολουθοῦντος ὡς ἐκ τούτου τὰ ἔχνη τοῦ Σωτῆρος καὶ τῶν ἀποστόλων. Ὅποια μεταδοτικὴ καὶ τρυφερά συμπάθεια ἐκείνη τοῦ Ἰησοῦ ὅστις πότε μὲν συμμερίζεται τὴν ἀθῶαν χαρὰν οἰκογενειακῆς ἐορτῆς, πότε δὲ διακρύβει ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ φίλου του, ἡ ἀνακράζει συλλογιζόμενος τὴν ἐπικειμένην τιμωρίαν ἣτις μέλλει νὰ ἐνσκήψῃ ἐπὶ τῆς ἐνόχου αὐτοῦ πατρίδος· «Ἰερουσαλήμ, Ἰερουσαλήμ ἡ ἀποκτείνουσα τοὺς προφῆτας καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν, πᾶσάν τις ἠθέλησα ἐπισυναγαγεῖν τὰ τέκνα σου ὅν τρόπον ἐπισυνάγει ὄρνις τὰ νοσσία ἑαυτῆς ὑπὸ τὰς πτέρυγας καὶ οὐκ ἠθέλησας!» Ὅποια μεταδοτικὴ καὶ τρυφερά συμπάθεια ἡ τοῦ ἀποστόλου Παύλου τοῦ ἐπιθυμοῦντος νὰ γείνῃ ἀνάθεμα ὅπως σῶσῃ τοὺς ἀδελφοὺς καὶ συγγενεῖς αὐτοῦ κατὰ σάρκα καὶ ὅστις εἰς μὲν τοὺς Φιλιππησίους γράφει «μάρτυς γάρ μου ἐστὶν ὁ Θεὸς, ὡς ἐπιποθῶ πάντας ὑμᾶς ἐν σπλάγχνοις Ἰησοῦ Χριστοῦ,» εἰς δὲ τοὺς Θεσσαλονικεῖς «ἐγεννήθημεν ἡπιοὶ ἐν μέσῳ ὑμῶν ὡς ἂν τροφὸς θάλπη τὰ ἑαυτῆς τέκνα!» Ὅποια συγκινητικὴ καὶ τρυφερά συμπάθεια ἡ τοῦ ἀποστόλου Ἰωάννου τοῦ ἐπιστηθίου φίλου τοῦ Χριστοῦ ἡ γραφὴς τοῦ ὁποίου φαίνεται βεβαρμένη ἐν τῇ ἀγάπῃ καὶ ὅστις γράφει «Ἐν τούτῳ ἐφανερώθη ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ ἐν ἡμῖν, ὅτι τὸν υἱὸν αὐ-

τοῦ τὸν μονογενῆ ἀπέσταλκεν ὁ Θεὸς εἰς τὸν κόσμον ἵνα ζήσωμεν δι' αὐτοῦ ἐν τούτῳ ἐστὶν ἡ ἀγάπη, οὐχ ὅτι ἡμεῖς ἠγαπήσαμεν τὸν Θεόν, ἀλλ' ὅτι αὐτὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς, καὶ ἀπέστειλε τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἰλασμὸν περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν· ἀγαπητοί, εἰ οὕτως ὁ Θεὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς, καὶ ἡμεῖς ὀφείλομεν ἀλλήλους ἀγαπᾶν· ἐὰν ἀγαπῶμεν ἀλλήλους, ὁ Θεὸς ἐν ἡμῖν μένει καὶ ἡ ἀγάπη αὐτοῦ τετελειωμένη ἐστὶν ἐν ἡμῖν. «Ὅποια μεταδοτικὴ καὶ τελεία συμπάθεια ἐκείνη παντὸς ἀνθρώπου ἐκπληροῦντος καθ' ὁλοκληρίαν τὴν ὑψηλὴν καὶ ἀπλὴν ταύτην παραγγελίαν «χαίρειν μετὰ χαιρόντων καὶ κλαίειν μετὰ κλαιόντων!»

Περὶ τῆς παραγγελίας ταύτης θέλω λοιπὸν πᾶς ὁμιλήσει σήμερον, βέβαιος ὢν ὅτι ἡ μελέτη αὐτῆς θέλει καταστήσει ἡμᾶς μᾶλλον προσεκτικούς εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ὑψηλῆς ταύτης χριστιανικῆς ἀρετῆς.

«Χαίρειν μετὰ χαιρόντων καὶ κλαίειν μετὰ κλαιόντων.» Ἡ χριστιανικὴ ἀγάπη σύγκειται ἐκ δύο καθηκόντων, ἡ μᾶλλον ἐκ δύο διαθέσεων τῆς καρδίας· ἡ μὲν πρώτη εἶναι ἡ συμπάθεια ἣν αἰσθανόμεθα διὰ τὴν χαρὰν τῶν ἀδελφῶν μας, ἡ δὲ δευτέρα ὁ οἶκτος ὃν δοκιμάζομεν διὰ τὰ παθήματα αὐτῶν. Ἐκ τῶν δύο τούτων καθηκόντων τῆς ἀγάπης, ὁποῖον νομίζετε τὸ δυσκολώτερον; Ἐκ πρώτης ὕψεως τὸ δυσκολώτερον φαίνεται ἡμῖν ὁ οἶκτος ὁ ἀναλαμβάνων ἐξ ἀνάγκης τὴν ἀνακούφισιν τῶν παθημάτων. Ὅπως ἀνακουφίσῃ τις τὰ δεινὰ τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν, ἀπαιτεῖται θυσία θετικὴ καὶ ὑλική, θυσία τοῦ καιροῦ, τῶν χρημάτων καὶ τῆς ἐξουσίας ἡμῶν, ἐνῶ ἡ συμπάθεια ἣν αἰσθανόμεθα ὑπὲρ τῆς χαρᾶς τῶν ἀδελφῶν μας δὲν ἀπαιτεῖ ἐκ μέρους ἡμῶν εἰμὴ εὐμένειαν τῆς καρδίας ἣν τὸ στόμα ἐκφράζει καὶ ἥτις φαίνεται οὐχὶ ἐπίπονος καὶ ὀχληρά. Ἀλλ' ἀπαιτεῖται ἐλίγη σκέψις ὥπως πεισθῶμεν ὅτι τοιαύτη κρίσις εἶναι κατεσκευασμένη καὶ ἄνευ βίας. Εἶναι ἀληθές ὅτι ὁ οἶκτος ὑπὲρ τῶν παθημάτων τῶν ἄλλων ἀπαιτεῖ ὑλικὴν θυσίαν, πλὴν ἡ συμπάθεια ὑπὲρ τῆς χαρᾶς τῶν ἀδελφῶν

ἡμῶν ἀπαιτεῖ ἐτέραν θυσίαν· δυσκολώτεραν πασῶν τῶν ὑλικῶν θυσιῶν, ἐκείνων δηλαδή τοῦ ἐγωϊσμοῦ καὶ τοῦ φθόνου ἡμῶν. Ἐξ ἄλλου, ἡ ἐπιθυμία ν' ἀνακουφίζωμεν τὴν ταλαιπωρίαν τῶν ἄλλων εἶναι αἰσθημα τοσοῦτον συμφυὲς εἰς τὴν ἡμετέραν φύσιν, ὥστε ὁ ἄνθρωπος ὁ μὴ δοκιμάζων αὐτὸ θὰ ἦτο τῇ ἀληθείᾳ ἠθικὸν τέρας. Πλὴν ἄλλως ἔχει ὡς πρὸς τὴν συμπάθειαν ἣν αἰσθανόμεθα διὰ τὴν χαρὰν τῶν ἀδελφῶν μας. Εἶναι βεβαίως εὐκόλῳ νὰ ἔχη τις τὴν συμπάθειαν ταύτην ἐπὶ τῶν χειλέων, ἀποτείνων συγχρητῆρια πρὸς τοὺς εὐδαιμονοῦντας, ὡς τοῦτο συμβαίνει καθ' ἐκάστην, ἀλλὰ νὰ κατέχη τις τὴν συμπάθειαν ταύτην εἰς τὰ ἐνδόμυχα τῆς καρδίας, νὰ εὐρίσκη τις τὴν εὐτυχίαν του ἐν τῇ εὐτυχίᾳ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, νὰ λησμονῇ τὰ ἴδια αὐτοῦ παθήματα, ὅπως συμμεθέξη τῆς εὐδαιμονίας τῶν ἄλλων, ἰδοὺ τί ἐστὶν ἀπολύτως ἀδύνατον εἰς τὸν φυσικὸν ἄνθρωπον τὸν μὴ δυνάμενον νὰ κατορθώσῃ τοῦτο εἰμὴ ὅποτεν ἡ καρδία αὐτοῦ φωτισθῇ διὰ τοῦ θείου λόγου καὶ ἀναγεννηθῇ διὰ τῆς παντοδυναμίας τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἀφοῦ δηλαδή μάθῃ τί ἐστὶν ἀγάπη εἰς τοὺς πόδας· Ἐκεῖνο ὅστις ὑπὲρ τῶν παραπτωμάτων ἡμῶν ἔχουσιν τὸ πολυτίμον αὐτοῦ αἷμα.

Ὡς πρὸς τοῦτο δὲ ἐξετάσῃ λοιπὸν ἕκαστος ἐμβριθῶς καὶ ἐσκεμμένως τὸν ἑαυτὸν του. Δὲν εἶναι ἀληθές ὅτι, ἀκαταπαύστως κατειλημμένοι ὑπὸ τῶν ἀτομικῶν ἡμῶν συμφερόντων, δὲν συμμερίζομεθα εἰλικρινῶς καὶ εὐχαρίστως τὴν χαρὰν τῶν ἄλλων; δὲν εἶναι ἀληθές ὅτι αἱ καλαὶ εἰδήσεις αἵτινες μᾶς εὐχαριστοῦν τόσον, ὅσας ἀτομικῶς μᾶς ἐνδιαφέρουν, μᾶς καθιστῶσι ψυχροὺς ὅποτεν πρόκειται περὶ τῆς εὐδαιμονίας τῶν ἄλλων; δὲν εἶναι ἀληθές ὅτι τὸ στόμα ἡμῶν, τοσοῦτον πρόθυμον νὰ διανέμῃ συγχρητῆρια, τοσοῦτον ἀφειδὲς συμπαθητικῶν ἐκφράσεων, ἐνίοτε δὲν συμφωνεῖ μὲ ἐκεῖνο τὸ ὅποῖον ἡ καρδία ἡμῶν ἐνδομύχως αἰσθάνεται; Δὲν εἶναι ἀληθές ὅτι χάριν τῶν ἀτομικῶν ἡμῶν συμφερόντων θυσιάζομεν ἐνίοτε φιλίαν, πατρίδα, συγγενεῖς καὶ ἐν γέ-

νει τὸν πλησίον μας ὅποτε παρ' αὐτοῦ δὲν προσδοκῶμεν οὐδὲν κέρδος ; Τί δὲ νὰ εἶπω περὶ τῶν ἀτελευτητήτων ἐκείνων διενέξεων καὶ διαιρέσεων αἰτινες, διαμελίζουσαι τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ εἰς ἀναριθμήτους κλάδους, ἐξεγείρουσι τὸ μῖσος καὶ τὴν διχόνοιαν μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς μεγάλης χριστιανικῆς οἰκογενείας ; Δὲν ἀποφαίνομαι, κύριοι, δὲν καταδικάζω οὐδένα, ἀλλ' ἀφίνω εἰς τὴν συνείδησιν ἐνὸς ἐκάστου νὰ κρίνῃ αὐτὸς ἑαυτόν.

Πλὴν ἀδιαφορίαν μόνον αἰσθινόμεθα διὰ τὴν εὐτυχίαν τῶν ἄλλων ; δὲν δοκιμάζομεν ἐνίοτε βδελυρᾶν τινα καὶ ἐνδόμυχον δυσἀρέσκειαν ὁσάκις βλέπομεν τοὺς ἄλλους μᾶλλον εὐτυχεῖς ἡμῶν, ἢ ἐπιτυγχάνοντας εἰς πράγματα εἰς τὰ ὅποια ἡμεῖς ἀπετύχαμεν ; δὲν λυπούμεθα πολλάκις βλέποντες εἰς αὐτοὺς φυσικὰ προτερήματα τῶν ὁποίων ἡμεῖς στερούμεθα, ἢ περιουσίαν τὴν ὁποίαν ἡ Πρόνοια δὲν μᾶς ἐχάρισεν ; Ὑπάρχει εἰς ἐξ ἡμῶν ἀμέτοχος τοῦ βδελυροῦ τούτου πάθος, τοῦ προσεγγίζοντος ἡμᾶς μᾶλλον τῷ δαίμονι, τοῦ τρομεροῦ τούτου φθόνου τοῦ καθιστάνοντος ἡμᾶς δυστυχεῖς διὰ τὴν εὐτυχίαν τῶν ἄλλων ; . . . Δὲν ἀποφαίνομαι, κύριοι, δὲν καταδικάζω οὐδένα, πλὴν ἀφίνω εἰς τὴν συνείδησιν ἐνὸς ἐκάστου νὰ κρίνῃ αὐτὸς ἑαυτόν.

ὦ ἀδελφοί μου ! πόσον δύσκολον εἶναι νὰ ἐκτελῇ τις καθ' ὁλοκληρίαν τὸ πρῶτον καθήκον τῆς ἀγάπης, τὸ καθήκον τοῦτο ὅπερ φαίνεται ἐκ πρώτης ὄψεως τοσοῦτον εὐκόλον καὶ τοσοῦτον φυσικόν, καὶ πόσον εἶναι ἀνγκυλῶν νὰ μεταβληθῇ ἡ καρδία ἡμῶν ὅπως δυνηθῶμεν νὰ ὑπακούσωμεν εἰς τὴν προτροπὴν τοῦ ἀποστόλου ! Καὶ ἐὰν τοῦτο καθίσταται δύσκολον διὰ πᾶσαν ἐποχὴν, πόσον μᾶλλον ὅταν πρόκηται νὰ λησμονήσωμεν τὰς προσωπικὰς ἡμῶν ταλαιπωρίας ὅπως συμμεθέλωμεν τῆς χαρᾶς τῶν ἄλλων ! Ἀλλοίμονον ! Κύριε, τίς δύναται νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς τὰς ἐλλείψεις ταύτας ; Ὅποτε διατελῶμεν καταβεβλημένοι ὑπὸ τῆς ἰδίας ἡμῶν ἀδυναμίας, θὲς ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν τὴν θεῖαν τούτην ἀγάπην, ὑπο-

γραμμὸς τῆς ὁποίας ὑπῆρξας Σὺ ὁ ἴδιος καὶ τὴν ὁποίαν ἔνευ τῆς Θείας σου ἀρωγῆς δὲν δυνάμεθα ν' ἀποκτήσωμεν. Ἐνέπνευσον ἡμῖν εἰλικρινῇ, βαθεῖαν, ἀνεξάντλητον εὐμένειαν ! δίδαξον ἡμῖν τὸ μυστικὸν νὰ διπλασιάζωμεν τὴν ἀγαλλίασιν ἡμῶν καὶ νὰ λησμονῶμεν τὰς ἀτομικὰς μας ταλαιπωρίας ὅπως εἰλικρινῶς συμμεθέλωμεν τῆς χαρᾶς καὶ τῆς εὐδαιμονίας τῶν ἄλλων !

«Κλαίειν μετὰ κλαιόντων.» Διὰ τῶν λέξεων τούτων ὁ ἀπόστολος ἐκφράζει τὸ δεύτερον καθήκον τῆς ἀγάπης, ὅπερ συνίσταται εἰς τὸ νὰ λαμβάνωμεν μέρος εἰς τὰ παθήματα τῶν ἄλλων ἀνακουφίζοντες αὐτά. Ἡ συμπάθεια, τῶνόντι, ὅποτε ἦναι ἀληθής, δέον νὰ ἐκφράζηται ὑπὸ πράξεων ἐξωτερικῶν, σκοπὸν ἔχουσῶν τὴν παρηγορίαν καὶ τὴν ἀνακούφισιν τῶν δυστυχῶν. Πλὴν αἱ πράξεις αὗται, μολονότι εἶναι ἀναγκαῖα συνέπεια τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης, δὲν εἶναι ὅμως ἀκριβῶς ἡ οὐσία αὐτῆς. Ἡ οὐσία τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης εἶναι αἰσθημὰ τι τῆς καρδίας, διάθεσις τις τῆς ψυχῆς ἥτις μᾶς κάμνει νὰ λαμβάνωμεν τὴν θέσιν τῶν ἄλλων καθὼς νὰ συμμετέχωμεν τῆς χαρᾶς καὶ τῆς θλίψεως αὐτῶν. Αἱ ἐξωτερικαὶ πράξεις τῆς ἀγάπης δύνανται νὰ ὑπάρξωσιν ἐν τῇ ζωῇ, χωρὶς ὅμως τὸ αἰσθημὰ νὰ ὑπάρχῃ ἐν τῇ καρδίᾳ. Δύναται τις νὰ ἐργάζεται πρὸς ἀνακούφισιν τῶν δυστυχῶν, χωρὶς ὅμως νὰ αἰσθάνηται πραγματικὴν ἀγάπην δι' αὐτούς. Δύναται τις νὰ ἐργάζεται ὑπὲρ αὐτῶν ὅπως ἐκνοποιήσῃ τὴν συνείδησιν τοῦ ἢ ὅπως μιμηθῇ ἐκεῖνο ὅπερ γίνεται πέριξ ἡμῶν. Δύναται τις νὰ πράξῃ τοῦτο ἐνεκεν ὑπερηφάνειας ἢ χάριν ἐπιδείξεως, ὅπως ἀρέσκῃ εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Δύναται τις τέλος νὰ ἐργάζεται ὑπὲρ αὐτῶν χάριν ἐγωῖσμοῦ καὶ ὅπως ἀπαλλαχθῇ τῆς ὀχληρᾶς θέας τῶν πασχόντων. Εἶναι λοιπὸν λίαν σπουδαῖον νὰ ἐξετάσωμεν ὅποια εἶναι τὰ ἐλατήρια τῆς συμπαθείας ἡμῶν καὶ ἂν προέρχωνται ἐκ τῆς ἐνδομύχου ἐκείνης ἀγάπης, ἣν ὁ ἀπόστολος παριστάνει τοσοῦτον θαυμασίως διὰ τῶν δύο τούτων λέξεων «κλαίειν μετὰ κλαιόντων.» Καὶ ἐν τούτοις τὸ αἰσθημὰ τοῦτο

τῆς ἀγάπης, ἥπερ φαίνεται ἡμῖν τοσοῦτον εὐκόλον καὶ φυσικόν, καταντᾷ δυσκολοκατόρθωτον ὅσῳκις πρόκειται νὰ δοκιμάσωμεν ὑπὲρ τῶν πασχόντων ἀδελφῶν ἡμῶν εἰλικρινῇ καὶ ζωηρὰν συμπάθειαν.

Τίς θὰ τολμήσῃ νὰ εἴπῃ ὅτι λαμβάνει μέρος εἰς τὰ παθήματα τοσοῦτων ἀνθρώπων στεναζόντων ἀκαταπαύστως ἐν τῷ μέσῳ τοῦ φυσικοῦ πόνου καὶ τῆς ἠθικῆς θλίψεως; τίς ἐξ ἡμῶν παρακαλεῖ καθ' ἑκάστην ὑπὲρ τῆς ἀνακουφίσεως αὐτῶν; καὶ χωρὶς νὰ λαλήσω περὶ τῶν μακρὰν εὐρισκομένων ἀδελφῶν ἡμῶν, δὲν συμβαίνει πολλάκις ν' ἀδιαφορῶμεν καὶ δι' αὐτοὺς τοὺς παρὰ τὴν θύραν εὐρισκομένους φίλους καὶ συγγενεῖς μας; Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς μᾶς παραγγέλλει ν' ἀγαθοποιῶμεν ὅχι μόνον τοὺς φίλους ἡμῶν, ἀλλὰ πρὸ πάντων τοὺς ἐχθροὺς καὶ μισούντας ἡμᾶς· «Ἀγαπᾶτε, λέγει, τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς, καλῶς ποιεῖτε τοὺς μισούντας ὑμᾶς, καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς καὶ διωκόντων ὑμᾶς· ὅπως γένεσθε υἱοὶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς, ὅτι τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς, καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους.» Καὶ ἐντούτοις τίς ἀγαπᾷ τὸν ἐχθρὸν αὐτοῦ; ἢ τίς ἐξ ἡμῶν προθυμοποιεῖται ν' ἀποδώσῃ καλὸν ἀντὶ κακοῦ; Δὲν ἀποφαινομαι, κύριοι, δὲν καταδικάζω οὐδένα, πλὴν ἀφίνω εἰς τὴν συνείδησιν ἑνὸς ἑκάστου νὰ κρίνῃ αὐτὸς ἑαυτόν.

Ἀλλὰ θέλω προβῆ καὶ περαιτέρω. Ὑπάρχει σκέψις τις τρομακτικὴ ὡς ἐκ τῆς βαθύτητος αὐτῆς καὶ ὑπὲρ τῆς ὁποίας συνεφώνησαν οἱ ἠθικολόγοι, οἵτινες ἐνεβάθυναν εἰς τὴν σπουδὴν τῆς ἀνθρωπίνου φύσεως καὶ τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας. Δύναμαι ν' ἀναφέρω μεταξὺ πολλῶν τὸν Κάντιον, τὸν ἰδρυτὴν τοῦ ἐν Γερμανίᾳ ὀρθολογισμοῦ, τὸν Λαροσφουκῶ, τὸν λεπτὸν καὶ ὀξυδερκῆ ἐκείνον νοῦν, τὸν διαφωτίσαντα διὰ τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ τὰς κακίας τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, καὶ τέλος τὸν Λαβάτερ, τὸν ταπεινὸν ποιμένα τῆς Ζυρίχης, τὸν ἀπλοῦν,

τὸν ἥπιον καὶ ἐλεήμονα ἐκείνον χριστιανόν. Οἱ ἄνθρωποι οὗτοι, βολιδοσκοπήσαντες τὴν ἄβυσσον τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας εἰς τὰ μᾶλλον ἐνδόμυχα αὐτῆς μέρη, ἐκ συμφώνου ἀποφαίνονται ὅτι εἰς τὰς δυστυχίας τῶν ἄλλων ὑπάρχει τι ὅπερ μᾶς προξενεῖ μυστικὴν τινα ἡδονήν. Καὶ μὴ ἐλάβητε, κύριοι, τὴν παρατήρησιν ταύτην ὡς συκοφαντίαν ἢ ὡς ὑπερβολήν. Τοιαύτη κατηγορία κατὰ τῆς ἀνθρωπίνου φύσεως δὲν ἐγένετο ἄνευ πινός βάσεως καὶ μελέτης. Μολαταῦτα δὲν ἐννοῶ νὰ ὑποστηρίξω τὴν τρομακτικὴν ταύτην κατηγορίαν ἀδιακρίτως ἐναντίον πάσης ἀνθρωπίνου καρδίας, οὔτε νὰ ἐγγυηθῶ ὑπὲρ αὐτῆς· τοσοῦτον ἡ ἰδέα μοὶ ἐμπνέει φρίκην. Τοῦλάχιστον ἕκαστος ἐξ ἡμῶν ἂς ἐξετάσῃ αὐστηρῶς τὸν ἑαυτόν του καὶ μετὰ τοῦ Ἐκκλησιαστοῦ ἂς ὁμολογήσῃ ὅτι «ἡ καρδία τῶν υἱῶν τῶν ἀνθρώπων εἶναι ὅλη ἐκδοτος εἰς τὸ νὰ πράττῃ τὸ κακόν».

Ἀλλὰ δὲν ἀρκεῖ νὰ συμπάσχῃ τις ὑπὲρ τῶν ἄλλων. Ἐὰν ἡ συμπάθεια αὕτη ᾖ εἰλικρινής, θέλει φανερωθῇ ἀναμφιδόλως δι' ἐξωτερικῶν πράξεων ὑπὲρ τῆς ἀνακουφίσεως τῶν δυστυχῶν. Μεταξὺ τῶν ἐξωτερικῶν τούτων πράξεων τῆς ἀγάπης αἱ δυσκολώτεραι εἶναι οὐχὶ τὰ χρηματικὰ δῶρα, ἀλλ' αἱ προσωπικαὶ προσπάθειαι ἂς καταβάλλομεν ὑπὲρ τῶν πασχόντων, θυσιάζοντες τὸν καιρὸν, τὴν ἀνάπαυσιν καὶ τὴν εὐζωίαν ἡμῶν. Ὡς πρὸς τοῦτο, κύριοι, δεῖν νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι τὰ ἐν Εὐρώπῃ συστηθέντα διάφορα θρησκευτικὰ σωματεῖα ἐκπληροῦσι σκοπίμως καὶ ἀποτελεσματικῶς τὴν ὑψηλὴν ταύτην τῆς ἀγάπης ἐντολήν. Πλῆθος γυναικῶν ὑπὸ τὸ ὄνομα ἀδελφαὶ τοῦ ἐλέους ἐγκαταλείπουσι πατρίδα καὶ εὐζωίαν ὅπως φανώσιν ὡρέλιμοι, εἴτε ὡς νοσηκόμοι, εἴτε ὡς παιδαγωγοὶ εἰς τὴν πάσχουσαν ἀνθρωπότητα. Καὶ ἐν τούτοις παρ' ἡμῖν τὸ γυναικεῖον φύλον κοιμᾶται ὕπνον νήδυμον, κωφεῖον εἰς πᾶν ὅ,τι ὑψηλόν, γενναῖον καὶ ὡφέλιμον...

Εἰς λοιπὸν τῶν οὐσιωδεστέρων χαρακτήρων τῆς ἀληθοῦς ἀγάπης εἶναι ὅτι δὲν περιορίζεται νὰ πράττῃ τὸ καλὸν δυνάμει

ἐπιτροπείας, ἀλλὰ καταγίνεται αὐτὴ ἡ ἰδίᾳ ν' ἀνακουφίσῃ τοὺς πάσχοντα· φέρουσα πρὸς αὐτοὺς βοήθειαν καὶ παρηγορίαν. Βαθείως ἐνθυμεῖσθε διὰ τινων λέξεων ὁ Σωτὴρ ἡμῶν παριστάνει τὴν ἀγάπην περιγράφων τὴν μέλλουσαν κρίσιν. Δὲν λέγει, καὶ σημειώσατε τοῦτο καλῶς, ἡμῶν πτωχοὶ καὶ μοὶ ἐπέμψατε βοήθειαν, ἀλλὰ λέγει « ἐπείνασα καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν· ἐδίψησα καὶ ἐποτίσατέ με· ξένος ἦμην καὶ συνεγάγετέ μοι· γυμνὸς καὶ περιβάλετέ με· ἠσθένησα καὶ ἐπεσκέψαθέ με· ἐν φυλακῇ ἦμην καὶ ἤλθετε πρὸς με ». Τοιοῦτοτρόπως, ἀδελφοί μου, δὲν ἄρκει νὰ πέμπωμεν βοήθειαν εἰς τοὺς ἐνδεεῖς διὰ μέσον ἄλλου, ἀλλ' ἀκολουθεῖντες τὴν ἐντολὴν τοῦ Σωτῆρος καὶ τοῦ Ἀποστόλου, ὁφείλομεν ἡμεῖς οἱ ἴδιοι νὰ ἐπισκεπτώμεθα τοὺς ἀσθενεῖς καὶ νὰ παρηγορώμεν τοὺς τεθλιμμένους· πρέπει νὰ διακόπτωμεν τὰς ἀναπαύσεις ἡμῶν καὶ τὰς ἡδύτητας τῆς οἰκογενειακῆς ζωῆς ὅπως παρευρεθῶμεν εἰς τὸ σπαραξικάρδιον θέαμα τῆς θλίψεως καὶ τῆς ταλαιπωρίας, πρέπει νὰ ἐγκαταλείψωμεν τὰ εὐρύχωρα καὶ ἀναπαυτικὰ ἡμῶν ἐνδαιτήματα ὅπως ἐπισκευθῶμεν τὰ θλιβερά καὶ ἐνίοτε δισώδην καταγώγι, ἐνθὺς ἡ δυστυχία πηλαίει κατὰ τῶν ἀγωνιῶν τοῦ ψυχροῦ καὶ τῆς πείνης· ἐν ἐνὶ λόγῳ πρέπει αὐτοπροσώπως νὰ παρευρισκώμεθα εἰς τὰ παθήματα τῶν ἄλλων ὅπως συγκαλύσωμεν μετ' αὐτῶν. Μόνον αἱ προσωπικαὶ αὗται συμπάθειαι δύνανται νὰ δώσωσιν ἀξίαν εἰς τὰ ἡμέτερα ἔργα τῆς ἀγάπης, οὐχὶ μόνον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς συνειδήσεώς μας, ἀλλ' εἰσέτι εἰς τὰ ὄμματα ἐκείνων οἵτινες εἶναι τὸ ἀντικείμενον. Λίαν λοιπὸν ὀρθῶς ἐρρέθη ὅτι ὁ τρόπος διὰ τοῦ ὁποίου δίδει τις εἶναι σπουδαιότερος καὶ αὐτοῦ τοῦ ἰδίου δώρου. Ἐὰν περιορισθῶμεν μόνον νὰ πέμψωμεν εἰς τὴν ἐνδεῇ ψυχῇ τινὰ τοῦ περισσεύματος ἡμῶν, ἴσως πρὸς στιγμὴν ἀνακουφίσωμεν αὐτὸν, πλὴν ὅμως δὲν θὰ τὸν παρηγορήσωμεν, δὲν θὰ τὸν ἀνεγείρωμεν ἠθικῶς, δὲν θὰ τῷ εἴπωμεν ὅτι εἶναι φίλος μας, ἀδελφός μας καὶ ὅτι συμπάσχομεν μετ' αὐτοῦ.

Ἰδοὺ, κύριοι, τί ἔπρεπε νὰ πράττωμεν. Ἀλλ' ἐρωτῶ, ὑπάρχει οὐδεὶς ἐξ ἡμῶν ὅστις καθυποβάλλεται καθ' ὁλοκληρίαν εἰς τὴν παραγγελίαν τοῦ Ἀποστόλου καὶ ὅστις γινώσκει νὰ κακοπαθῇ μετὰ τῶν κακοπαθόντων, νὰ γίνῃται μικρὸς μετὰ τῶν μικρῶν, πτωχὸς μετὰ τῶν πτωχῶν καὶ νὰ κλαίῃ μετὰ τῶν κλαίνοντων; Ἀναμφιβόλως τὰ καθήκοντα ἡμῶν μεταβάλλονται ἀναλόγως τῆς θέσεως ἢ ἑκαστος ἐξ ἡμῶν ἐν τῇ κοινωνίᾳ κατέχει, καὶ ὑπάρχουν περιστάσεις κατὰ τὰς ὁποίας ἀδυνατοῦμεν νὰ ἐπισκευθῶμεν αὐτοπροσώπως τοὺς ἀσθενεῖς καὶ τοὺς τεθλιμμένους, οὐχ ἥττον ὅμως πολλοὶ ἐξ ἡμῶν ἀμελοῦμεν τὸ ἱερὸν τοῦτο τῆς ἀγάπης καθήκον χάριν τῆς δυνειρίας, τῆς ἀναπαύσεως καὶ τῶν διασκεδάσεων ἡμῶν, μὴ πράττοντες ὑπὲρ τῶν πασχόντων τοῦλάχιστον ἐκεῖνο ὅπερ ἐξαρτάται ἐκ τῶν ἰδίων ἡμῶν δυνάμεων.

Τέλος, τὸ τελευταῖον τῶν καθηκόντων τῆς ἀγάπης εἶναι ἡ κυρίως λεγομένη ἐλεημοσύνη. Ἐφύλαξα ἐκ προμελέτης τὸ καθήκον τοῦτο ὡς τὸ μᾶλλον ὑποχρεωτικὸν καὶ ὡς τὸ μᾶλλον εὐκόλον. Τὸ νὰ πέμπῃ τις, ἄνευ ἀτομικῆς αὐτοῦ ζημίας, μέρος τοῦ περισσεύματος εἰς τοὺς ἔχοντας ἀπόλυτον ἀνάγκην, νὰ ρίπῃ τις εἰς τὴν χεῖρα τοῦ παρὰ τὴν θύραν τῆς ἐκκλησίας καθημένου πτωχοῦ μικρὰν τινα προσφορὰν, νὰ χορηγῇ ἄρτον εἰς τοὺς ἐνδεεῖς, ἐνδύματα εἰς τοὺς γυμνοὺς, φάρμακα εἰς τοὺς ἀσθενεῖς, ἠθικὴν καὶ χριστιανικὴν ἐκπαίδευσιν εἰς ἅπορα τέκνα, ἅτινα ἄνευ τούτου ἤθελον καταντήσαι τὸ ἔρμαιον τῆς διαφθορᾶς καὶ τοῦ ἐγκαλήματος, ἐν ἐνὶ λόγῳ νὰ πράττῃ τις τὸ καλὸν θυσιαζὼν χρηματικὸν τι ποσὸν, τῇ ἀληθείᾳ τὸ ἔργον τοῦτο μοὶ φαίνεται τοσοῦτον φυσικόν, τοσοῦτον εὐκόλον, τοσοῦτον ὑποχρεωτικὸν καὶ ἀπαραίτητον, ὥστε θαυμάζω παλὺ πῶς ὑπάρχουν ἄνθρωποι οἵτινες ἀδιαφοροῦν εἰς τοῦτο ἢ ἐπαίρονται διὰ τὴν εὐεργεσίαν ταύτην.

Καὶ ἐν τούτοις, Κύριοι, ἐκτελεῖται πιστῶς ἡ τοσοῦτον εὐκόλος καὶ φυσικὴ αὕτη πράξις; ἑκαστος ἐξ ἡμῶν ἐκτελεῖ ἀναλό-

γως τῶν δυνάμεών του τὴν ἐλεημοσύνην ἦ-
τις εἶναι ἡ εὐκολωτέρα πασῶν τῶν χριστια-
νικῶν ἀρετῶν ; αἱ προσφοραὶ ἡμῶν εἶναι ἀ-
νάλογοι μίᾳς ἐκκλησίας ἐξαγορασθείσης διὰ
τοῦ αἵματος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ; Ἐὰν συγ-
κρίνωμεν τὰς προσφορὰς ἡμῶν πρὸς ἐκείνας
τῶν χριστιανῶν τῆς πρώτης Ἐκκλησίας, ὦ !
πόσον θέλομεν ἐρυθριάσει διὰ τὴν προσέγ-
χισιν ταύτην. Γινώσκετε πάντες τὴν ἀξιο-
θαύμαστον ἐκείνην εἰκόνα ἣν ὁ Εὐαγγελι-
στὴς Λουκᾶς περιγράφει εἰς τὰς πράξεις τῶν
Ἀποστόλων «Τοῦ δὲ πλήθους τῶν πιστευ-
σάντων ἦν ἡ καρδία καὶ ἡ ψυχὴ μία· καὶ
οὐδὲ εἰς τι τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ ἔλεγεν
ἴδιον εἶναι, ἀλλ' ἦν αὐτοῖς ἅπαντα κοινά....
οὐδὲ γὰρ ἐνδεής τις ὑπῆρχεν ἐν αὐτοῖς· ὅσοι
γὰρ κτήτορες χωρίων ἢ οἰκιῶν ὑπῆρχον,
πωλοῦντες ἔφερον τὰς τιμὰς τῶν πιπρα-
σκομένων καὶ ἐτίθουν παρὰ τοὺς πόδας τῶν
ἀποστόλων· διεδίδοτο δὲ ἐκάστῳ καθότι
ἂν τις χρεῖαν εἶχε.» Τί εἶναι λοιπὸν οἱ
πλουσιώτεροι ἡμῶν ἔρανοι παραβαλλό-
μενοι πρὸς τὴν ἀγάπην ταύτην ; Ἴσως μοὶ
ἀντιτείνετε ὅτι ἡ κατάστασις αὕτη ἦτο ἐ-
ξαιρετικὴ καὶ ὅτι ὁ χρυσοῦς ἐκεῖνος αἰὼν
δὲν μέλλει νὰ ἐπανεέλθῃ πλέον· ἀλλὰ τί θὰ
εἶπτε ὅταν σὰς ἀποδείξω ὅτι αἱ προσφο-
ραὶ αἱ γινόμεναι ὑπὸ τὴν Ἰουδαϊκὴν οἰκονο-
μίαν ἦσαν πολὺ ἀνώτεροι τῶν ἡμετέρων ἐ-
ράνων ; Προκύπτει ἔκ τινος ὑπολογισμοῦ
γινομένου ὑπὸ τοῦ Κ. Σερὲν ὅτι ἕκαστος
Ἰσραηλίτης ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ προσφέ-
ρῃ τόσον διὰ τὴν ἀνακούφισιν τῶν πτωχῶν
ὅσον καὶ διὰ τὴν διατήρησιν τῆς θείας λα-
τρείας, σχεδὸν τὸ ἥμισυ τῆς περιουσίας αὐ-
τοῦ. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἡ προσφορὰ τοῦ Ἰου-
δαίου δὲν ἦτο ἐκούσια, ἀλλὰ προσδιωρισμένη
ἐκ τῶν προτέρων διὰ τινος ὀρισμένης καὶ αὐ-
στηρᾶς διαταγῆς· τοῦτο ὁμῶς δὲν ἐμποδί-
ζει, ὥστε ὁ Χριστιανός, ὁ διατελὼν ὑπὸ τὴν
οἰκονομίαν τῆς χάριτος καὶ τῆς ἐλευθερίας,
νὰ δίδῃ ὀλιγώτερον τοῦ Ἰουδαίου, διατελοῦν-
τος ὑπὸ τὸν ἄκαμπτον ζυγὸν τοῦ νόμου,
τὸ δὲ τέκνον τοῦ Θεοῦ νὰ πράττῃ ὀλιγώ-
τερον ἕνεκεν τῆς ἀγάπης ἢ τὸ τέκνον τοῦ
Ἀβραάμ ἕνεκεν τῆς ὑποταγῆς.

Ἀλλ' ὅς ἀφίσωμεν τὰς γενικότητας ταύ-
τας καὶ ὅς ἐξετάσωμεν ἀκριβῶς τὰς ἡμε-
τέρας προσφορὰς ὅπως ἴδωμεν ἐὰν αὐταὶ
ἦναι σχετικαὶ πρὸς τὰ μέσα καὶ τὰ καθή-
κοντα ἡμῶν. Δύο ἀρχαί, ἡ ἀλήθεια τῶν ὁ-
ποίων εἶναι ἀδιαφιλονείκητος δι' ἕκαστον
χριστιανόν, ὁρεῖλουν νὰ διευθύνουν ἡμᾶς εἰς
τὴν ἐξέτασιν ταύτην. Ἡ πρώτη τῶν ἀρ-
χῶν τούτων εἶναι ὅτι τὰ ἀγαθὰ ἅτινα ὑπάρ-
χουσιν εἰς τὰς χεῖρας ἡμῶν δὲν ἀνήκουσι
κυρίως ἡμῖν, ἀλλ' εἵμεθα ἀπλῶς οἱ διαχει-
ρισταὶ αὐτῶν, δηλαδὴ πρέπει νὰ μεταχειρι-
σθῶμεν αὐτὰ πρὸς δόξαν Θεοῦ καὶ ὑπὲρ
τῶν ἐνδεῶν ἀδελφῶν ἡμῶν. Ὁ πλοῦτος κα-
τὰ τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον εἶναι μᾶλλον φορ-
τίον παρὰ ἀπόλαυσις, εἶναι διαχειρίσις περὶ
τῆς ὁποίας θέλομεν δώσει ἀκριβῆ καὶ αὐ-
στηρὸν λογαριασμόν. Τοῦτο βλέπομεν σα-
φῶς εἰς πολλὰς παραβολὰς τοῦ Σωτῆρος,
ἰδίως εἰς τὴν παραβολὴν τῶν ταλάντων καὶ
τοῦ ἀπίστου διαχειριστοῦ αὐτῶν. Ἐκ τού-
του συνάγεται ὅτι ὅλα τὰ χρήματα ἅτινα
ἀφιερώνομεν εἰς χριστιανικὰ ἔργα δὲν εἶναι
εὐεργεσία ἣτις προέρχεται ἐξ ἡμῶν τῶν ἰ-
δίων, ἀλλ' ἀποδίδομεν εἰς τὸν Κύριον πᾶν
ὅ,τι τῷ ἀνήκει· ἀπεναντίας δὲ πᾶν ὅ,τι
μεταχειρίζομεθα ὑπὲρ τῶν προσωπικῶν ἡ-
μῶν συμφερόντων εἶναι εὐμένεια ἣν ὁ Κύ-
ριος μᾶς παραχωρεῖ ἐν τῇ ἀφάτῳ καὶ φι-
λανθρώπῳ αὐτοῦ ἀγαθότητι. Δυστυχῶς, ὑ-
πάρχουσιν ὀλίγοι οἵτινες θεωροῦσι τὴν πε-
ριουσίαν τῶν ὡς ἰδιοκτησίαν ἀνήκουσαν τῷ
Θεῷ, περὶ τῆς ὁποίας εἶναι ἐπιφορτισμέ-
νοι νὰ κάμωσι πιστὴν διαχείρισιν. Ὑπάρ-
χει εἰς μόνον ὅστις, ἐκτελὼν φιλανθρωπι-
κὸν τι ἔργον, νὰ νομίζῃ τὴν πράξιν ταύτην
ὡς ἀπόδοσιν καὶ οὐχὶ ὡς εὐεργεσίαν ; ἡ ὁ-
σάκις ἐξοδεύει ἐκ τῶν χρημάτων του ν'
ἀποδίδῃ χάριτας πρὸς τὸν Κύριον τὸν δω-
ρητὴν παντὸς ἀγαθοῦ ; Ὑπάρχει εἰς μόνον
ὅστις σκέπτεται πραγματικῶς ὅτι δὲν τῷ
ἐπιτρέπεται νὰ φυλάττῃ διὰ τὴν προσωπι-
κὴν αὐτοῦ δαπάνην εἰμὴ πᾶν ὅ,τι εἶναι
ἀναγκαῖον πρὸς διατήρησιν τῆς οἰκονομίας
του καὶ ὅστις νομίζεται ὑπόχρεως νὰ ἀφιε-
ρῶν τὸ ὑπόλοιπον εἰς τὰ φιλανθρωπικά

καταστήματα; Δὲν ἀποφαίνομαι, κύριοι, δὲν καταδικάζω οὐδένα, πλὴν ἀφίνω εἰς τὴν συνείδησιν ἑνὸς ἐκάστου νὰ κρίνῃ αὐτὸς ἑαυτόν.

Ὑπάρχει καὶ ἑτέρα ἀρχή, ἣτις ὀφείλει νὰ διέπῃ τὰ ἡμέτερα ἔργα τῆς ἀγάπης. Λί προσφοραὶ ἡμῶν εἶναι μηδαμινὰ μέχρις οὐ δὲν ἐπιβάλλωμεν εἰς τὸν ἑαυτόν μας στέρησιν τινα ὅπως ἀγαθοποιήσωμεν τοὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν. Τωόντι, ἐν τίνι δικαιοματικρατοῦμεν εἰς τὰς χεῖρας ἡμῶν χρήματα ἢ χρηστὰ καὶ ἀνωφελῆ, ἐνῶ ὑπάρχουσι μεταξὺ ἡμῶν τέκνα τοῦ οὐρανίου Πατρὸς ἃτινα στεροῦνται καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου; Ὅφειλομεν λοιπὸν νὰ εὐρύνομεν τὸν κύκλον τῆς ἐλεημοσύνης ἡμῶν μέχρις οὐ φθάσωμεν εἰς τὸ σημεῖον τῆς στέρησεως. Ὅσον τὰ αἰτήματα τῆς ἐλεημοσύνης αὐξάνουσι, τόσον χρεωστοῦμεν νὰ διπλασιάζωμεν τὸν ζῆλον ἡμῶν ἐπιβάλλοντες εἰς τὸν ἑαυτόν μας στέρησιν τινα ὑπὲρ τῶν πασχόντων ἀδελφῶν μας. Ὅφειλομεν οὐ μόνον τὰ σωματικὰ ἔργα τῆς ἐλεημοσύνης νὰ ἐκτελῶμεν, ἀλλὰ πρὸ πάντων τὰ πνευματικὰ ὑπὲρ τῶν ὁποίων μεγίστην ἀδιαφορίαν δεῖκνύμεν. Τωόντι, τίς ἐξ ἡμῶν προσπαθεῖ διὰ τῶν συμβουλῶν του νὰ ἐλευθερώσῃ τὸν ἁμαρτωλὸν ἐκ τῆς ἁμαρτίας ἐπαναφέρον αὐτὸν εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς σωτηρίας; Τίς διδάσκει τοὺς ἀμαθεῖς τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ δίδων εἰς αὐτοὺς σωτηρίους συμβουλάς, ὅπότεν οὗτοι εὐρίσκωνται εἰς κίνδυνον ἢ εἰς ἀμηχανίαν; Πρὸς τί τὰ παράπονα ἡμῶν, ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν ὑβριστῶν, τῶν κλεπτῶν, τῶν δολοφόνων, τῶν ἐμπρηστῶν ὁσημέραι αὐξάνει, ἐνῶ οὐδὲως φροντίζομεν περὶ τῆς ἠθικοποιήσεως τῆς κοινωνίας; Τίς οἰκογενειάρχης μεριμνᾷ ὑπὲρ τῆς πνευματικῆς ἀνατροφῆς τῶν τέκνων του, τῶν συγγενῶν του, τῶν ὑπηρετῶν του, ἐπιβάλλων εἰς αὐτοὺς τὴν αὐστηράν ἐκτέλεσιν τῶν θρησκευτικῶν αὐτῶν καθηκόντων; Τίς ἐξ ἡμῶν ποτὲ ἐφρόντισεν ὑπὲρ τῆς τακτοποιήσεως τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας ἢ περὶ μορφώσεως ἐναρέτων καὶ πεπαιδευμένων κληρικῶν, δυναμένων νὰ διαδώσουν ἐπωφελῶς

τὰ φῶτα εἰς τοὺς ἐν τῷ σκότει διατελοῦντας ἀδελφοὺς ἡμῶν; Δὲν ἐνοήσαμεν εἰσέτι, κύριοι, ὁποῖαν ὑπηρεσίαν θὰ ἠδύνατο νὰ παρέξῃ εἰς τὸ ἔθνος ἡμῶν κληρὸς καλῶς διευθυνόμενος καὶ μορφωμένος. Εἴμεθα ὁ λαὸς τῶν δύο ἄκρων ἢ ὑψόνομεν τινὰ μέχρι τρίτου οὐρανοῦ ἢ ταπεινόνομεν αὐτὸν μέχρις ἐξευτελισμοῦ. Μέσος ὁρος δι' ἡμᾶς δὲν ὑπάρχει. Ἐννοῶ ὅτι ὑπῆρξαν καὶ ὑπάρχουσι κληρικοὶ τινες, πρὸ πάντων ἐκ τῆς ἀνωτέρας τάξεως, μὴ ἐκτελοῦντες ἀξιοπρεπῶς καὶ πρεπόντως τὴν ἀποστολὴν αὐτῶν, ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἐμποδίζει ὥστε ὁ κληρὸς νὰ ᾔῃ περιττός, ὁ δὲ ἐλληνικὸς λαὸς νὰ μὴν ἔχῃ ἀνάγκην θρησκευτικῆς μορφώσεως καὶ διδασκαλίας. Ἀναχωροῦντες ἐκ τῆς ἀρχῆς ὅτι ὁ ἱερεὺς ὀφείλει μόνον νὰ ἱεουργῇ, ἐγκατελείψαμεν αὐτὸν εἰς τὸ ἔλεος τῶν Χριστιανῶν, πρὸ πάντων δὲ τὸν κατώτερον κληρὸν, καὶ ἀφήταμεν εἰς τὸν ξένον προσηλυτιστὴν νὰ ἐκμεταλλεύηται τὰς θρησκευτικὰς ἡμῶν πεποιθήσεις. Εἰς προγενεστέραν ἐποχὴν, ὅτε τὸ ἔθνος διετέλει ὑπὸ βαρύντατον ζυγόν, ἠκούετο ἡ εὐγλωττος φωνὴ τοῦ Βουλγάρως, τοῦ Θεοτόκη, τοῦ Οἰκονόμου καὶ ἄλλων διδασκάλων, ἐξεγείρουσα εἰς τὰς καρδίας τῶν πιστῶν τὸ αἶσθημα τῆς θρησκείας καὶ τῆς πατρίδος. Ἰδοὺ διατί εἰς τὰς καρδίας τῶν πατέρων ἡμῶν ὑπῆρχεν ἀκμαῖον τὸ θρησκευτικὸν αἶσθημα, ἡ φιλοπατρία, ἡ καλὴ πίστις, ἡ ἐγκράτεια καὶ ἡ σωφροσύνη. Ἀλλὰ τί συμβαίνει σήμερον, ὅτε ἡ πολιτικὴ ἡμῶν θέσις ἐβεβηλώθη, ἡ δὲ ἐκπαίδευσις κατέστη τοῖς πᾶσι προσιτή; Ὅχι μόνον ἡ φωνὴ τοῦ ἱεροκήρυκος σπανίως ἀντηχεῖ εἰς τὰς ἀκοὰς τῶν πιστῶν, ἀλλὰ, πρᾶγμα ἀπίστευτον, προσκόμματα πλαγίως παρεμβάλλονται εἰς τὴν πλήρη διδασκαλίαν τῶν ἱερῶν μαθημάτων. Καὶ ἐπὶ τοῦ σεβαροῦ τούτου ἀντικειμένου ἐπιτρέψατέ μοι, κύριοι, νὰ σᾶς ἀναγνώσω ἀλληλογραφίαν ᾗν ὁ Ἀνατολικὸς Ἀστὴρ δημοσιεύει εἰς τὸ ὑπ' ἀριθμὸν 917 φύλλον αὐτοῦ. «Τὴν 18 λήξαντος Αὐγούστου ἤρξαντο αἱ ἐγγραφαὶ τῶν μαθητῶν εἰς τὰ παρ' ἡμῖν τοῖς Θεσσαλονικεῦσι σχολεῖα καὶ γυμνάσια. Ὅ-

θαν οἱ γονεῖς συνοδεύοντες τοὺς υἱοὺς αὐτῶν ἐνέγραφον πληρόντες τὸν ἐτήσιον φόρον των· μίᾳ δὲ τῶν ἡμερῶν ἐπεσκεφθεὶς τὸ Γυμνάσιον καὶ γὰρ, καθήσας μετὰ χαρᾶς ἐθεώμην τοὺς ἐγγραφομένους μαθητὰς καὶ τοὺς ἐξεταζομένους εἰς τινὰ μαθήματα, ὅτε προτελθὼν μαθητῆς τις εἰς ἐγγραφήν ἔδειξε τὸ ἀποδεικτικὸν αὐτοῦ, ὅπερ ἔφερε βαθμὸν μείζονα μὲν εἰς τὸ ἱερὸν μάθημα, ἐλάσσονα δὲ εἰς τὰ μαθηματικά, οὓς ἰδὼν ὁ ἁρμόδιος διδάσκαλος συμβουλευὼν τὸν μαθητὴν ἐνώπιον τοῦ Γυμνασιάρχου καὶ ἄλλων καθηγητῶν, εἶπεν ὅτι πρέπει νὰ ἔχη βαθμοὺς μεγάλους εἰς τὰ κύρια μαθήματα καὶ ὅχι εἰς τὰ ἱερά· διότι, προσέθηκε, τῶν ἱερῶν λεγομένων μαθημάτων ἡ ἐποχὴ ἔληξε καὶ τώρα εἶναι καιρὸς ἀληθοῦς ἀναπτύξεως τοῦ νοῦς εἰς τὰς ἄλλας γνώσεις. Ταύτην τὴν ὥραν συμβουλὴν ἐπεδοκίμασαν καὶ οἱ παρκαθήμενοι καθηγηταὶ διὰ τῆς σιωπῆς καὶ τοῦ ἐλαφροῦ μειδιάματος τῶν χειλέων· ἐγὼ δὲ ἄλλος αἰσθανθεὶς ἐν τῇ καρδίᾳ ἔδηξα τὸ χεῖλος καὶ κατ' ἐμαυτὸν ᾤκτειρα τὴν Ἑλληνικὴν τῆς Θεσσαλονίκης νεολαίαν ὁδηγουμένην οὕτω πρὸς τὴν ἀσέβειαν, καὶ δημοσιεύων τὸ γεγονός ἐπικαλοῦμαι τὴν προσοχὴν τῶν γονέων ἐπὶ τὴν τοιαύτην τῶν τέκνων των διδασκαλίαν, ἥτις πάντα τὰ εἰς αὐτὴν παραδοθέντα ἔθνη εἰς ἀπεριγράπτους κατεκρήμισε δυστυχίας, τὸ ὅποιον εἶθε μὴ πάθῃ ὁ Ἑλληνισμὸς συρόμενος εἰς τὸ βάραθρον τῆς ἀσεβείας ὑπὸ τῶν καυχωμένων ὅτι τὸν ἀγαπῶσιν· Ἰδοὺ, Κύριοι, ὅποιαν χριστιανικὴν ἀγάπην δεικνύουσι πρὸς τὴν πατρίδα καὶ τὴν νεολαίαν οἱ αὐτοκαλούμενοι ἡγέται καὶ ἀναμορρωταὶ αὐτῆς! Ἰδοὺ διατί οἱ νέοι δὲν φοβοῦνται πλέον τοὺς γονεῖς, τοὺς διδασκάλους καὶ τοὺς ἀνωτέρους αὐτῶν, ἀφοῦ διδάσκονται νὰ μὴ φοβῶνται οὔτε τὸν Θεόν! Ἐκαστος ἐξ ὑμῶν εὐκόλως δύναται νὰ ἐννοήτῃ ὅποιον θλιβερὰ ἀποτελέσματα θέλουν προκύψῃ ἐκ τῆς στρεβλῆς ἢ μᾶλλον σατυρικῆς ταύτης διδασκαλίας. Ὅπου δὲν διδάσκεται ὁ θεῖος λόγος, λέγει ὁ σοφὸς Σολομών, ὁ λαὸς διαφθείρε-

ται καὶ παρακμάζει, μακαρίζεται δὲ ὅταν τὸν φυλάττῃ νόμος.

Ἀλλὰ διατί ν' ἀποσιωπήσω ἐπὶ πολὺ τὴν κρίσιν ἐκείνην ἣτις ἐξέρχεται ὡς μία μόνη φωνὴ ἐξ ὅλων τῶν συνειδήσεων τῆς ὁμηγύρεως ταύτης; τὴν καταδικαστικὴν ἐκείνην ψῆφον τὴν ὁποίαν εἰσέτι δὲν ἀπήγγειλα καὶ τὴν ὁποίαν ἡ ὑμετέρα συνείδησις πρὸ πολλοῦ ἐξέφερε. Ναί, Κύριε! ταπεινῶς καὶ ἐπισήμως ἀναγνωρίζομεν ὅτι παρεδιάσαμεν καθ' ὁλοκληρίαν τὰ παραγγέλματα τῆς ἀγάπης. Οὐ μόνον παρεδιάσαμεν αὐτὰ ἐν τῇ οὐσίᾳ των, ἥτις εἶναι ἡ συμπάθεια καὶ τὸ ἔλεος, ἀλλ' εἰσέτι ἐν τῇ ἐφρμογῇ αὐτῶν καὶ εἰς τὴν εὐκολωτέραν ἀπασῶν, ἥτις εἶναι ἡ ἐλεημοσύνη. Ὅχι μόνον δὲν γνωρίζομεν ν' ἀγαπῶμεν, ἀλλὰ δὲν ἠξιοῦμεν καὶ νὰ δίδωμεν.

Καὶ ἐν τούτοις, Κύριε! Σὺ ἔδωκας ἡμῖν τὰ πάντα! Σὺ ἔθεσας ἐν τῇ καρδίᾳ ἡμῶν τὸ αἶσθημα τοῦτο τῆς ἀγάπης, ὅπερ ὤφειλε νὰ διέπῃ ὅλα τὰ ἡμέτερα ἔργα. Ἐκ τῶν χειρῶν σου παρελάδομεν τὰ ἀγαθὰ ἐκεῖνα, ἅτινα ἀνήκουσι δικαιοματικῶς εἰς τοὺς ἐνδεεῖς ἀδελφοὺς ἡμῶν, οἵτινες εἶναι οἱ ἀντιπρόσωποί σου ἐπὶ τῆς γῆς καὶ τοὺς ὁποίους ἀνιλεῶς περιφρονοῦμεν καὶ ἐξυβρίζομεν. Πλὴν, ἐνῶ εἴμεθα ἄξιοι τῆς θείας ὀργῆς, ἡ φιλόδωρος χεὶρ τοῦ οὐρανίου ἡμῶν Πατρὸς διένειμεν ἡμῖν καὶ ἄλλας εὐεργεσίας ἀπειράκις πολυτιμωτέρας. Διατελοῦντες νεκροὶ τοῖς πνευματικαῖς καὶ ταῖς ἀμαρτίαις ἡμῶν, ἔλαβεν οἶκτον διὰ τὴν δυστυχίαν ἡμῶν καὶ ἐπεμψε τὸν υἱὸν αὐτοῦ ὅπως ἐξαγοράσῃ ἡμᾶς ἐκ τῆς κατάρacts τοῦ νόμου, γενόμενος ὑπὲρ ἡμῶν κατάρact. Ἐκ τοῦ κόλπου τῆς ἀιδίου αὐτοῦ δόξης καὶ μεγαλειότητος κατέβη ἐπὶ τῆς κατηραμένης ταύτης γῆς καὶ ἐαυτὸν ἐκένωσε, μωρὴν δούλου λαβὼν, ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος· καὶ σχῆματι εὑρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος, ἐταπείνωσεν ἐαυτὸν, γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ. Ὅποια λοιπὸν καὶ ἂν ὑπῆρξε μέχρι τοῦδε ἡ σκληρότης τῆς καρδίας ἡμῶν, δυνάμεθα νὰ μένωμεν ἐπὶ πολὺ ἀναίσθητοι καὶ ἀπαθεῖς εἰς τοσαύτην ἀγά-

πην; Ὑπάρχει οὐδεὶς ἐξ ἡμῶν ἀρκετὰ σκληρὸς, ἀρκετὰ ἐγωῖστής, ἀρκετὰ ἀχάριστος ὥπως ἀποποιηθῇ μέρος τι τοῦ περισσεύματος τοῦ εἰς Ἐκεῖνον ὅστις τὰ πάντα ἔδωκεν ἡμῖν καὶ διὰ τὸ σῶμα καὶ διὰ τὴν ψυχὴν, διὰ τὴν γῆν καὶ τὸν οὐρανὸν, διὰ τὸν χρόνον καὶ τὴν αἰωνιότητα;

Ὅχι, Κύριε! μὴ ἐπιτρέψῃς τοιαύτην ἀχαριστίαν, ἀλλὰ προφύλαξον ἡμᾶς ἐκ τοῦ μεγάλου τούτου ἁμαρτήματος. Καθυπόταξον εἰς τὸ πῦρ τῆς θείας σου ἀγάπης τὰς ἀναισθήτους ἡμῶν καρδίας, ἐμπνέων ἡμῖν το αἶσθημα τῆς ἀγαθοποιίας καὶ τῶν καλῶν ἔργων. Ἄς μάθωμεν τέλος νὰ δίδωμεν ὡς ἀληθεῖς χριστιανοί, δαψιλῶς, ἄνευ μεταμελείας, ἄνευ ὀπισθοβουλίας, ἄνευ ὑπολογισμοῦ καὶ ἰδιωτικοῦ συμφέροντος. Ἄς μὴ ψυχρανθῇ ὁ ζῆλος ἡμῶν, ἐργαζομένων ἀδιακρίτως ὑπὲρ τῶν φιλανθρωπικῶν καὶ εκπαιδευτικῶν ἡμῶν καταστημάτων· πρὸ πάντων δὲ ὑπὲρ τοῦ ἐθνικοῦ Ὀρφανοτροφείου, σκοπὸς τοῦ ὁποίου εἶναι ἡ περίθαλψις τῶν ἀθῶων ἐκείνων πλασμάτων ἅτινα σκληρὰ τύχη ἐγκατέλειπεν ἄνευ γονέων καὶ συγγενῶν εἰς τὰς ἀγυῖας τῆς πόλεως, καὶ ὑπὲρ τῶν ὁποίων ὀφείλομεν νὰ καταβάλωμεν ὅλην τὴν προσοχὴν ἡμῶν ὥπως σώσωμεν αὐτὰ ἐκ τοῦ κινδύνου, διότι κατὰ τὸν ἀπόστολον Ἰάκωβον θρησκεία καθαρὰ καὶ ἀμίαντος παρὰ τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ αὐτῇ ἐστίν, ἐπισκέπτεσθαι ὀρφανοὺς καὶ χήρας ἐν τῇ θλίψει αὐτῶν. Ἄς συνδράμωμεν, κύριοι, τὸν Φίλεκπαιδευτικὸν τοῦτον Σύλλογον, ἕκαστος ἐκ τῶν ἐνόντων, ὥπως δυνηθῇ νὰ ἐκπληρώσῃ πρεπόντως τὸν προορισμὸν αὐτοῦ, ἐργαζόμενος ὑπὲρ τῆς ἀναγεννήσεως τῆς Ἀνατολῆς, ἐνθα αἱ χριστιανικαὶ κοινότητες καὶ τὰ πλεῖστα χωρία διατελοῦσιν εἰσέτι μεταμορφωμένα εἰς ἔρημα νεκροταφεῖα, ἐνθα ἡ πείνα, ἡ ἀσθένεια, ἡ ἀτιμία, ὁ βαρβαρισμὸς βασανίζουσι τοὺς τάλαιπώρους ὁμογενεῖς ἡμῶν, ἡ δὲ ἀμάθεια καὶ ἡ δεισιδαιμονία κατασκοτίζουν τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν αὐτῶν. Πᾶσα πρόφασις πρὸς ἀποφυγὴν τῆς πρὸς τοὺς πᾶ-

σχοντας ἀδελφοὺς ἡμῶν ὀφειλομένης συνδρομῆς εἶναι αὐτόχρημα ληστεία, ἀνδραποδισμὸς, αὐτοκτονία. Ἄς παύσωσι πλέον οἱ λόγοι καὶ αἱ θεωρίαι, ἀνάγκη πρὸ πάντων ἔργων καὶ πράξεων. Ὁ ἡμέτερος λαὸς εἶναι φιλόπονος καὶ ἐπιδεκτικὸς πάσης ἀναπτύξεως καὶ πολιτισμοῦ, δεῖται ὅμως εἰλικρινῶν καὶ ἀκεραίων ὁδηγῶν, ἐμφορουμένων πρὸ πάντων ὑπὸ τοῦ πνεύματος τῆς ἀγάπης, τῆς τιμιότητος καὶ τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Ἄς χειραγωγήσωμεν λοιπὸν αὐτόν. Εἶναι καθήκον μας, εἶναι καθήκον παντὸς τιμίτου πολίτου, ὅστις ἀντιποιεῖται τῆς τιμῆς νὰ λέγηται χριστιανὸς καὶ ἀνεπτυγμένος Ἕλλην. Εἶναι καθήκον πρὸ πάντων ἐκείνων οἵτινες εἰς πᾶσαν περίστασιν εἶναι πρόθυμοι νὰ ἐπικρίνωσι τὴν διαγωγὴν τῶν ἄλλων, ἀλλ' οὐδὲν πράττουσιν ὑπὲρ τῆς καλῶς ἐννοουμένης ἐλευθερίας καὶ εὐημερίας τοῦ ἔθνους. Ἡ σύστασις δύο τοῦλάχιστον κυριακῶν σχολείων εἰς τὰ κεντρικώτερα μέρη τῆς πόλεώς μας εἶναι ἐπίσης ἀναγκαιοτάτη. Ἡ σχολὴ τῶν ἀπόρων παίδων, συστηθεῖσα ἤδη ὑπὸ τοῦ Συλλόγου, εἶναι βεβαίως ἰσχυρὸν μέσον πρὸς διάδοσιν τῶν στοιχειωδესτέρων γνώσεων εἰς τὰς κατωτέρας τάξεις τοῦ λαοῦ. Πλὴν τὰ κυριακὰ σχολεῖα ἔχουσιν ἔτι ὑψηλότερον προορισμὸν, ἐκεῖνον δηλαδή νὰ διαδώσουν εἰς ἄνδρας προβεβηκότας οὐ μόνον τὰ στοιχειώδη γράμματα, ἀλλὰ πρὸ πάντων τὰς ἀρχὰς τῆς θρησκείας καὶ τῆς ἠθικῆς. Χρέος λοιπὸν ἑρὸν ἀποδίδοντες καὶ εἰς τὴν πατρίδα καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἃς συνδράμωμεν διὰ τοῦ λόγου καὶ τῶν ἔργων τοὺς ὁμογενεῖς ἡμῶν οἵτινες αἰτοῦσιν, ἱκετεύουσι, περιμένουσι τὴν ἡμετέραν βοήθειαν καὶ ἀρωγὴν. Βοηθοῦντες αὐτοὺς θέλομεν δείξει ἐμπράκτως ὅτι εἴμεθα τέκνα πιστὰ καὶ γνήσια τῆς ἀγίας τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. Οὕτω θέλομεν ἰδεῖ ποτὲ ἐλευθέραν τὴν Ἐκκλησίαν καὶ πληρουμένης ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἡμῶν ἀπάσας τὰς εὐλογίας τοῦ Θεοῦ, ὅστις ὑπόσχεται εἰς τοὺς ἐκτελοῦντας τὰ ἔργα τῆς ἀγάπης ν' ἀναδείξῃ αὐτοὺς μακαρίους κληρονόμους οὐ μόνον τῆς

ἐπιγείου, ἀλλὰ καὶ τῆς οὐρανίου ἡμῶν πα-
τρίδος. Γένοιτο ! (α)

Ο ΥΠΟ ΤΗΝ ΓΗΝ ΠΛΟΥΤΟΣ ΤΩΝ
ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΩΝ
ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ. (β)

Σίδηρος καὶ Πετρέλαιον.

Ἄφθονος ὑπάρχει καὶ εἰς διαφόρους γεω-
λογικοὺς σχηματισμοὺς, τοὺς μὲν ἀρχαιο-
τάτους, τοὺς δὲ μεταγενεστερούς, ἡ σιδηρί-
τις ἐν ταῖς Ἠνωμέναις Πολιτείαις, παντα-
χοῦ δὲ ἀνερευνᾶται τὸ ἔδαφος καὶ ἡ ὕλη
μεταφέρεται εἰς τὰ σιδηρουργεῖα ἀπὸ τῆς
λίμνης Τσάμπλαιν, ἐν τοῖς βορείοις τῆς πο-
λιτείας τῆς Νέας Ὑόρκης, μέχρι τῶν ὀρίων
τῆς Ἀλαβάμας, ἀπὸ τῶν ἀκτῶν τοῦ Ἀ-
τλαντικοῦ μέχρι τῶν Βραχῶδων Ὀρέων καὶ
μέχρι τοῦ Εἰρηνικοῦ. Ἀπασί τοῦ σιδήρου
αἱ ποικιλίαι ἀπαντῶνται ἐκεῖ, τὰ δὲ τόσον
παραγωγὰ καὶ τόσον περίφημα ὠρυχεῖα
τῆς Σουηδίας, τῆς Ἰσπανίας, τῆς νήσου Ἑλ-
θας καὶ τῆς Ἀλγερίας ἔχουσιν ἐν Ἀμερικῇ
τὰ ἐφάμιλλά των.

Ἡ τόσον τιμωμένη μαγνητικὴ τῆς Σου-
ηδίας σιδηρίτις, ἡ παράγουσα ἀρίστης ποιό-
τητος σίδηρον, ἐξ οὗ οἱ Ἀγγλοὶ κατασκευά-
ζουσι τὸν χάλυβα τοῦ Σέφιελδ, εὐρεται ἐν
τῇ βορείῳ Καρολίνῃ. Τὸ *black-band*, ἡ μαύ-
ρος βράχος τῆς Σκωτίας, ἐξ οὗ παράγεται
χυτὸς σίδηρος, ὑπάρχει ἐν Ὀχίῳ, ἐν Βιργι-
νίᾳ καὶ ἐν Ἀλαμπάμα. Ἡ ἀνθρακοῦχος,
πτυχώδης, φυλιδωτὴ καὶ κρυσταλλώδης
σιδηρίτις, ἡ ἀφθόνως διακεχυμένη ἐπὶ τῶν
κλιτύων τῶν Ἀλπεων καὶ ἡ λίαν χρήσιμος

εἰς τὴν κατασκευὴν τοῦ χάλυβος, ἀπαντᾶ-
ται ἐν τῇ Κοννεκτικούτῃ καὶ τῇ Νέᾳ Ὑόρ-
κῃ. Ἡ μαγνητισιφόρος σιδηρίτις, ἡ χρη-
σιμεύουσα εἰς τὴν κατασκευὴν τοῦ μαρμαί-
ροντος χυτοῦ σιδήρου ἡ *spiegeleisen* τῶν
Γερμανῶν, δι' ἧς κατόπιν παρασκευάζεται
ὁ χάλυψ Μπέμεσερ, ὑπάρχει εἰς ἄπειρα πο-
σὰ ἐν Μισσουρή, τὰ δὲ ἐκεῖ στρώματα ὁμοιά-
ζουσι πρὸς τινα εἰδικὰ τῆς Ἀφρικῆς καὶ
τῆς Ἰσπανίας. Ἡ μαγνητικὴ ὑπερωξειδω-
μένη σιδηρίτις τῆς νήσου Ἑλθας εὐρεται
ἐν τῇ Μιτσιγάνῃ καὶ ἐν τῇ Πενσυλβανίᾳ,
ὅπου τὸ ὄρος Κόρνουαλ ἀναμιμνήσκει τὸ
ὄρος Καλαμίταν (τῆς νήσου Ἑλθας). Εὐ-
ρενται δὲ καὶ παράδοξοί τινες ποικιλίαι,
ἥτοι ἡ τετανοφόρος σιδηρίτις, ἥτις ὑπάρχει
ἐν Νορβηγίᾳ καὶ ἣν οἱ Ἀγγλοὶ κατώρθω-
σαν νὰ χρησιμοποιήσωσιν, ἡ *φραγκλινί-
τις*, ἡ τόσον ἀφθονος ἐν τῇ Νέᾳ Γερσέῃ καὶ
ἐξ ἧς διὰ διαφόρων ἐργασιῶν παράγουσι
συγχρόνως ψευδάργυρον καὶ σίδηρον, ἡ ἀν-
θρακοῦχος καὶ λιθοσιδὴς σιδηρίτις, κτλ.

Ἡ ἱστορία τῆς παραγωγῆς τοῦ σιδήρου
ἐν ταῖς Ἠνωμέναις Πολιτείαις ἀρχεται μετὰ
τῶν ἀγγλικῶν ἀποικιῶν. Τότε πρὸς τῇξιν τῆς
σιδηρίτιδος ἕκαιον ξυλάνθρακας, αἱ δὲ πρῶ-
ται κάμινοι ἀνήφθησαν τῷ 1620 ἐν Βιρ-
γινίᾳ, τῷ 1643 ἐν Μασαχουσέτῃ καὶ κα-
τόπιν ἐν Πενσυλβανίᾳ. Τῷ 1719 ἡ βιομη-
χανία αὕτη τόσον προήγετο, ὥστε ἡ μη-
τρόπολις (Ἀγγλίᾳ) κατατράχθη, φοβηθεῖσα
μὴ ἡ προαγωγή της ἀποσπάσῃ αὐτὰς τῆς
κυριαρχίας τῆς Ἀγγλίας. Μετὰ δύο ἔτη οἱ
Ἀγγλοὶ κύριοι χυτηρίων σιδήρου ὑπέβαλαν
εἰς τὸ Κοινοβούλιον νομοσχέδιον, δι' οὗ ἐξ-
ητοῦντο ν' ἀπαγορευθῇ ἡ κατασκευὴ σιδή-
ρου εἰς τὰς ὑπερωκεανεῖους καμίνους, τὸ δὲ
νομοσχέδιον μόλις ἀπερρίφθη διὰ τῶν ἐντό-
νων παραστάσεων τῶν ὑπερωκεανείων πρα-
κτόρων. Ἐκτοτε ἡ ἀμερικανικὴ σιδηρουρ-
γία προήχθη ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον καὶ
τῷ 1810 ἡ παραγωγὴ τοῦ χυτοῦ σιδήρου
ἐν ταῖς Ἠνωμέναις Πολιτείαις ὑπελογίζετο
εἰς 55,000 τόννους. Τῷ 1850 τὸ ποσὸν
εἶχε δεκαπλασιασθῇ, τῷ δὲ 1872 ἡ παρα-
γωγὴ ὑπερέβαινε τοὺς 2,800,000 τόννους,

(α) Ἡ ἀνωτέρω ὁμιλία, ἐραυσιθεῖσα ἐκ τῶν
λόγων τοῦ Κ. Horace Monod, ἐξεφωνήθη ἐν τῷ
Φιλ. Συλλόγῳ «Ὀμηρος» ὑπὸ τοῦ Κ. Α. Κουρ-
νιακτῇ τῇ 20 Ὀκτωβρίου 1875.

(β) Ἰδε φυλλάδιον Ὀμήρου τῆς 1ης Δεκεμ-
βρίου 1875.

ἤτοι ἐφθασεν εἰς τὸ ἥμισυ σχεδὸν τοῦ πο-
σοῦ ὅπερ παρήγαγεν ἡ Ἀγγλία, ἥτις μόνη
παράγει, ὥς συμβαίνει καὶ ἐπὶ τῶν γαιαν-
θράκων, ὅ,τι ὅλος σχεδὸν ὁ ὑπόλοιπος κό-
σμος. Καὶ ἐν τῇ παραγωγῇ τοῦ σιδήρου αἱ
Ἠνωμέναι Πολιτεῖαι ἐπέρχονται ἀμέσως με-
τὰ τὴν Μεγάλην Βρετανίαν· ἀλλ' ἐπειδὴ
βαίνουνσι ταχύτερον, συντόμως θὰ τὴν ὑ-
περβῶσιν. Ὁμολογητέον δὲ ὅτι ἀπὸ τοῦ
τέλους τοῦ 1873 ἡ ἀμερικανικὴ μεταλλουρ-
γικὴ ὑπέστη κρίσιν τινὰ καὶ στάσιν. Τὴν
κρίσιν ταύτην εἶχε προκαλέσει ὁ πανικὸς
οἰκονομικὸς φόβος, ὅστις κατ' ἐκείνην τὴν
ἐποχὴν κατέλαβε τὰς ἀγορὰς τῆς Νέας
Ἰόρκης καὶ τοῦ Τσικάγου καὶ οὐ τ' ἀποτε-
λέσματα δὲν ἐξέλιπον εἰσέτι ὀλοτελῶς.
Αἱ μεταλλουργικαὶ ἐργασίαι ἐν παντὶ τόπῳ
ἐπιρρεάζονται ὑπὸ τῶν περιοδικῶν αὐτῶν
ἀσθενειῶν, ἀλλὰ εὐκόλως πάλιν ἀναλαμβάνου-
σιν.

Ὑπολογίζουσιν ὅτι ἡ παραγωγὴ 2,800,
000 τόννων χυτοῦ σιδήρου ἐν ταῖς Ἠνωμέ-
ναις Πολιτεῖαις κατὰ τὸ 1872 ἀναλογεῖ
σχεδὸν πρὸς 6 ἑκατομμύρια σιδηρίτιδος, ἥ-
τοι πρὸς 50 τοῖς 100. Ἐν τῇ παραγωγῇ
τῆς σιδηρίτιδος, ὥς καὶ τῶν γαιανθράκων,
τοῦ χυτοῦ σιδήρου καὶ τοῦ χάλυβος, τὴν
πρώτην θέσιν κατέχει ἡ Πενσυλβανία· ἐκεῖ
δὲ κατὰ πρῶτον ἐγένετο ἀπόπειρα τῆς κα-
μινεύσεως τοῦ σιδήρου διὰ τοῦ ἀνθρακος
καὶ τὴν μέθοδον εἰσήγαγε πρὸ τριακοντα-
πενταετίας ὁ ἐξ Οὐαλλίας περίφημος κα-
μινευτὴς Θωμᾶς. Οἱ τοῦτον διαδεχθέντες
υἱοὶ τοῦ ἀκολουθοῦσιν εὐλαβῶς τὰ ἴχνη του
καὶ ἐτήρησαν, οὕτως εἰπεῖν, τὰ μυστήρια
τῆς μεθόδου του. Ὁ ἴδιος ἐδειξεν ἡμῖν εἰς
Χουκενδακούαν, ἐν τῇ κομητείᾳ τοῦ Λέ-
χιγ, τὸ ἐργαστάσιόν του. Ἐκ τῆς ἀνωτέρας
ὀπῆς ἔρριπτον εἰς τὰς εὐρείας καμίνους με-
γίστους ὄγκους ἀνθρακίτου, ζυγίζομένου
πρῶτον, ἡ δὲ σιδηρίτις καὶ τὸ λίπασμα, ἐ-
πίσης ζυγίζόμενα, ἔρριπτοντο ἐκ τῆς αὐτῆς
ὀπῆς. Τὸ τέρας ἐχώνευε τὴν βορρὰν του
μετ' ἀξιοσημειώτου εὐκολίας. Ὅπως δὲ
πᾶσαι αἱ μεγάλοι κάμινοι, εἶχε τὸ σχῆμα
μεγίστου κάδου ἐκτισμένου ἐξ ἀτήκτων ὑ-

(ΟΜΗΡΟΣ ΦΥΛ. Β'.)

λῶν, δυναμένων ν' ἀντιστῶσιν εἰς ἀνωτά-
την θερμοκρασίαν. Κάτωθεν διήρχετο εἰς
τὴν ἐστίαν τὸ σῶμα τῶν ἀεροφόρων σωλή-
νων· δι' ὀπῆς δὲ, ὑπαρχούσης εἰς τὴν ἐμ-
προσθίαν πλευρὰν, ἐξήρχετο, κατὰ τὸν χρό-
νον τῆς ἐκρύσεως, τὸ μέταλλον διαφανές,
σπινθηροδόλον καὶ ῥέον ὥς πύρινος ποταμὸς
διὰ ἀμμωδῶν αὐλάκων. Ἡ καταναλισκο-
μένη σιδηρίτις οὕσα ἐκ τῆς λεγομένης ὑπε-
ρωξειδωμένης ἐξήγετο κυρίως ἐκ τῶν πλη-
σιοχώρων μερῶν.

Ἐξήκοντα μίλλια πρὸς δυσμὰς τῆς Χα-
ουκενδακούας, ἐν τῇ κομητείᾳ τοῦ Λιβά-
νου, ὑπάρχει ὄρος περιφήμου σιδήρου, τὸ
τοῦ Κόρνουαλ, ὅπερ ἐπίσης ἐπεσκέφθημεν·
ἀνέρχεται τις δ' εἰς αὐτὸ δι' ἐλικοειδοῦς
σιδηροδρόμου. Τὸ ὄρος ὅλον σχεδὸν συνί-
σταται ἀπὸ σιδηρίτιν· περιέχει δὲ 40 ἑκα-
τομμύρια τόννων, ἥτοι δύναται νὰ παρα-
γάγῃ ἐπὶ δύο αἰῶνας ἀνὰ 200,000 τόννων
ἐτησίως. Ἡ σιδηρίτις αὕτη εἶναι μαγνητι-
κὴ πεπυκνωμένη, ἔχουσα τὸ φαιὸν τοῦ χάλυ-
βος χρῶμα καὶ ἀποδίδουσα ἐπέκεινα τῶν
65 τοῖς 100. Ὁ φυσικὸς οὗτος μαγνήτης
ἀναμιμνήσκει καθ' ὅλα τὸ τοῦ ὄρους τῆς
Ἑλβας Καλαμίτα.

Ἀλλὰ μόνη ἡ Πενσυλβανία δὲν παράγει
τὰς ἀπείρους αὐτὰς σωρείας σιδηρίτιδος.
Ἐπὶ τῆς δυτικῆς ὀχθῆς τῆς λίμνης Τσάμ-
πλαιν, εἰς *Port-Henry*, ὑπάρχει σωρὸς τερά-
στιος κρυσταλλώδους σιδηρίτιδος μεγάλη-
τερος τοῦ ὄρους Κόρνουαλ, καὶ εἰς ἀπόστα-
σιν 75 μιλίων ἀπὸ τοῦ ἁγίου Λουδοβίκου,
ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τοῦ Μισουρή, κεῖται τὸ περί-
φημον Σιδηροῦν Ὅρος (*Iron-Mountain*),
ὅπερ κατέχει ἑκτασιν 200 ἑκταρίων καὶ εἶ-
ναι ὑψηλὸν 75 μέτρα, ἐξ μίλλια δὲ πρὸς νό-
τον αὐτοῦ ὑπάρχει ἕτερον οὐχ ἥττον πλού-
σιον, τὸ τοῦ *Pilot-Knob*. Ἐκ τῶν στρωμά-
των, συνδεομένων πρὸς τὸν ἅγιον Λουδο-
βίκον διὰ τοῦ σιδηροδρόμου, ἐξάγουσι σή-
μερον 400,000 τόννους σιδηρίτιδος, ἣν ἀ-
ποστέλλουσι κυρίως εἰς τὰς καμίνους τοῦ
Μισουρή, τοῦ Ὀχίου καὶ τῆς Πενσυλβανίας.

Παραβαλλόμενα πρὸς τὰ σιδηρоруχεῖα τῆς
Μιτσιγάνης, τὰ κείμενα εἰς τὴν ὀχθὴν τῆς Ἀ-